

ADATOK MAROSVÁSÁRHELY GYÓGYSZERTÁRAIRÓL, ALAKULÁSUKTÓL 1949-IG

Hajdu Á. *, Péter H. Mária

*Marosvásárhelyi AESCULAP Gyógyszerkereskedelmi Vállalat

"Az ember történelmében a gyógyszereknek épp oly fontos szerepe van, mint az egészségnek és betegségnek, s ha a történelem a társadalmi élet iskolája, a gyógyszertárak történelme talán még fontosabb tanulságokat rejthet magában az emberi élet fenntartására, mint a történelmi hősöknek leginkább embertársaik pusztításával járó cselekedete" — írja *Orient Gyula* az Erdélyi és Bánati Gyógyszerészet története c. könyvében. (1)

A marosvásárhelyi gyógyszertárak történetére vonatkozóan, főleg ami az első gyógyszertárak megjelenését illeti, aránylag kevés adattal rendelkezik az erre irányuló irodalom és a létező adatok is nemileg ellentmondóak. *Orient Gyula* szerint az első patika Marosvásárhelyen 1760-as alapítási évvel és a Wladár Ádám féle második gyógyszertár 1792-ben létesült. Könyvének egy másik fejezetében az 1750 és 1800 között létező gyógyszertárak felsorolásánál a második gyógyszertár alapítási évét már 1762-nek tünteti fel (1).

A marosvásárhelyi Állami Levéltárban talált okiratok némi fényt derítenek az első marosvásárhelyi gyógyszertárak történetére. Ezen adatok alapján *Spielmann József* és munkatársai tisztázták Marosvásárhely első két gyógyszertára megalakulásának körülményeit, tulajdonviszonyaikat (2).

1782 és 1790 között tehát 2 patika működött Marosvásárhelyen, a Mauksch János alapította, valamint a Wladár Ádám féle patika, melyet 1790-ben Mauksch Tóbiás vett meg és "Aranyszarvashoz" elnevezéssel ruházott fel.

A Mauksch János alapította patika a "Magyar Korona" elnevezést később kapta. További tulajdonosok a feldolgozott adatok birtokában (3): ifj. Benkő Sándor (1872-1875), Binder Károly örökösei (1896). 1897. január 1 előtt Beck Béla bérelte, január 1 után pedig dr. Stenner Vilmos 1902-ig. 1902-től Binder A. és K. a tulajdonos, majd 1912-től dr. Stenner Vilmost

említi az irodalom. 1916-1949-ig, az államosításig Gyalui Pál rendelkezik a gyógyszerész tulajdonjogával. Mint bérlő dolgozott nála Lázár István gyógyszerész, alkalmazott volt Lázár Istvánné, sz. Szilágyi Anna gyógyszerész, és 1942-43 között pedig fia, Gyalui István gyakornokoskodott itt (5,6,7,8,9).

Wladár Ádám a Toldalagi István féle házban levő gyógyszerészterét (ma a Rozsák tere 11 sz., a Megyei Múzeum épülete) 1789-ben bekövetkezett haláláig vezette. Ezután minden java öccsére, Wladár Mátyásra maradt, aki a patika vezetését Krupiczai gyógyszerész magisterre bízta. Anyagi nehézségek miatt 1790 májusában eladja MaukschTóbiás kolozsvári gyógyszerésznek. Gyógyszerész gondnokai 1799-ig Eördögh, Wohlmann, Hönsch, Roll és Mauer nevű vásárhelyi gyógyszerészek. A patikák vizitációs jegyzőkönyvéből kitűnik, hogy ifj. Mauksch János Márton 1813-ban még ennek a patikának tulajdonosa, de már 1819-ben dr. Gecse Dániel orvos-fizikus általi megejtett patikalátogatás alkalmával Brandecker Simon gyógyszerész találta a gyógyszerészterét élén. 1869-1875 között Görög Józsefné, sz. Brandecker Anna (talán a fent említett gyógyszerész leánya) a patika tulajdonosa, bérlője pedig Jenei Albert, ki oklevelét a bécsi egyetemen szerezte.

1878-ban, miután Bernády Dánielt felveszik Marosvásárhelyen a polgárok listájára, és ezután patikavásárlási engedélyt kap, megveszi Görög Józsefnétől az "Aranyzarvas" gyógyszerterét. Fia, Bernády György (1864-ben született Bethlenben, a marosvásárhelyi kollégiumban érettségizett), aki egyetemi tanulmányait Pesten végezte és gyógyszerész doktor lett (majd állam-és jogtudományi diplomát szerez), rövid ideig vezeti az örökölt patikát. Később megvált a gyógyszerterétől, politikai pályára lépett és a város polgármestereként alkotott maradandót.

Bernády után 1912 és 1927 között dr. Hints Zoltán okleveles gyógyszerész lett a tulajdonos, aki az előtt a patika bérlője volt Bernády György országgyűlési képviselővé való megválasztásának pillanatától kezdve. Erről tanuskodik a Gyógyszerészeti Közönyben 1896-ban megjelent hirdetés is. (cit. 2). A későbbiekben Kövári József vette át a gyógyszerészterét 1943-ig, majd ettől kezdve az 1949-es államosításig Berekmeri József gyógyszerész vezeti nagy szakértelemmel Marosvásárhely második gyógyszerterét (5,6,7,8,9).

A harmadik és negyedik gyógyszerészterét felállításáról és működéséről irattári adatok és a hajdani napilapokban megjelent közlemények alapján alkothatunk átfogó képet (cit. 3).

A harmadik gyógyszerészterét története egyelőre még kevésbé ismert, az eddigi adatok birtokában elmondhatjuk, hogy alapítása Kovács József nevéhez fűződik, aki eziránti kérelmét még 1812-ben előterjesztette a Tanácshoz, az engedélyt meg is kapta 1812. október 23-án, de a gyógyszerészterét megnyitása csak 1814. március 15-én valósulhatott meg. E

patika "Szent Lélek" elnevezésével már egy 1819-es patika-vizitációs jegyzőkönyvben találkozunk, de minden bizonnyal már előbb viselte a fenti nevet. Elhelyezése a piactéren volt, jelenleg a Rózsák tere 48 sz. (a volt Optica helyiségében). Későbbi tulajdonosok: Csiki Ferencz és utódai (1867), majd Burdács Alajos (1872), Burdács Béla (1899-1912), Burdács Alajos örökösei (1916-1922). 1927-től az államosításig Dávid János gyógyszerész szerepel a tulajdonosok listáján, aki ezt megelőzően 1920-22 között a patika kezelője volt. A gyógyszerértár bérlői között szerepel Bíró Mór (1867-1869), Binder Károly (1875), majd később 1888-ig Nagy Sándor, 1916-ban dr. Jeney István; az alkalmazottak között pedig olyan gyógyszerészek nevét kell megemlítenünk, mint Berekméri József, Grosz Nándor, Grünbaum Szidónia és Bagotay Andor (5,6,7,8).

1872-ben a negyedik gyógyszerértárt szeretnék volna létesíteni Marosvásárhelyen. Hints Gergely okleveles gyógyszerész kéréssel fordult a városi tanácshoz, hogy engedélyezze egy új gyógyszerértár felállítását. Ennek érdekében báró Orbán Balázs, 1871-ben megválasztott országgyűlési képviselő, emélikiratban fordult a belügyminiszterhez, melyben többek között így ecseteli a gyógyszerértár létesítésének szükségességét: "Hints Gergely okleveles gyógyszerész, ki 1870. július 7-én a pesti egyetemen nyerte oklevelét, s ki Pécsváradon és Kolozsvárt két évig volt provizori minőségben alkalmazva, múlt év augusztus 8-án a marosvásárhelyi tanácshoz kérelmet adott be egy ezen városban állítandó negyedik gyógyszerértár iránt" (cit. 3).

Marosvásárhely képviselő bizottsága 1872. december 2-án az engedélyt megadta és azt a belügyminisztériumhoz megerősítés végett felterjesztette. A belügyminisztérium nem hagyta jóvá az új gyógyszerértár felállítási engedélyét és így Marosvásárhelyen a Szent-György utcai negyedik gyógyszerértár létesítése csak 1889-ben valósult meg. Nagy Sándor gyógyszerész kapta meg a miniszteri engedélyt a negyedik gyógyszerértárnak a Szent György utcába való felállítására (cit.3). 1889 júliusában Nagy Sándor gyógyszerész újonnan megnyitott patikáját "Vöröskereszt" elnevezéssel hirdeti. 1896-tól a hatóságokkal való nézeteltérések következtében "Aranykereszt"-re változtatta a gyógyszerértár nevét. Ő volt a patika tulajdonosa 1916-ig. 1917-1927 között Osváth Károly gyógyszerész bérelte a fenti gyógyszerértárt, majd 1941-től az államosításig Widder Endre a gyógyszerértár tulajdonosa (5,6,7).

1916 és 1922 között 7 gyógyszerértár nyert alapítási jogot, ezek közül ötnek sikerült követmünk fennállítását 1949-ig (4,5). Ezek a következők:

1. Dr. Jeney István gyógyszerértára (1916-1919) az "Órangyal" elnevezést kapta. A Domokos szálloda épületében az akkori Dr. Gecse Dániel utca 1. szám alatt (ma a Bolyaiak tere 2. szám) működött. Ma itt van

a "Magnólia" gyógyszerész. Itt dolgozott dr. Debitzky Mihály (1924), Kolozsvári József (1927). Osváth Károly 1936-tól az államosításig a patika tulajdonosa volt.

2. Weinrich Károly és Czitrom Vilma gyógyszerésztára (1916). 1918-ban a "Sas" elnevezést kapta, melynek jelenlegi megfelelője a Fötér 35. szám alatti gyógyszerész, tulajdonosai között szerepelt Császár Ernő (1925-28), Kovács Andor (1934-) gyógyszerészek, alkalmazottak voltak Kozma János, Luka Edith és Márkus Ödön.

3. 1920-1921-ben Neagoş Sabin alapított patikát "Fehérkereszt" (Vöröskereszt) néven a Kossuth Lajos utca 55. szám (ma 58. szám) alatt. Ennek tulajdonosa 1934 és 1949 között Izmael Márton gyógyszerész. Ott dolgozott alkalmazottként, majd bérlőként városunk kiváló gyógyszerésze, dr. Ajtay Mihály. Jelenleg itt működik az "Iris" gyógyszerész.

4. 1921-ben Nagy Jenő gyógyszerész létesítette "Szent-György" nevű gyógyszerészét, a Szent György tér 4. szám alatt, melyet az államosításig vezetett. Ma itt működik a "Mária" patika.

5. 1922-ben Hermann János "Rekord" nevű gyógyszerészét, a Fötér 52.sz. alatt nyitotta meg, amit 1940 és 1941 között Stănescu Vasile bérelt, majd 1945-től Holitska István kiváló gyógyszerésznőnk végezte odaadással a gyógyszerész vezetését 1949-ig, az államosításig.

1922-ben még két gyógyszerész létesítésére adnak jogot az irodalom szerint (5), úgy mint a Wellmann Károly és Bogoşan Aurel gyógyszerészeknek, azonban ezek működéséről jelenleg még nincsen adatunk.

1945 után még 5 gyógyszerész alapítására adtak ki engedélyt:

1.) Grosz Ferdinánd gyógyszerésznek a Fötér 27. szám alatt. Ez az államosítás után a Vasúti Minisztérium fennhatósága alá került, majd lebontották;

2.) Dr. Ajtay Mihály gyógyszerésznek, a Szántó utca és Sándor János utca sarkán (ma 1918 december 1 Sugárút és a Dózsa György utca sarka), az államosítás után az 5-ös számú gyógyszerész nyert elhelyezést benne, majd lebontották;

3.) Sándor Zoltán gyógyszerésznek, a Kossuth Lajos utca 97. szám alatt (az "Arany Kakas" vendéglő épülete), az államosítás után megszűnt;

4.) Osváth Elemér és Neagoş Sabin gyógyszerészeknek az Eminescu és Lenin utca sarkán, az államosítás után itt létesült az első gyermekgyógyászati. később az épületet lebontották, a gyógyszerész elköltözött;

5.) Suciú Adela gyógyszerésznőnek a Rózsák tere 17. szám alatt. Államosítás után az 1-es számú gyógyszerésznek a helyiségei voltak itt. Ma a "Salvia" magángyógyászati.

Ezzel a rövid történeti áttekintéssel folytatni akartuk tanítómesterünk, néhai *Spielmann* József professzor és munkatársai által megkezdett munkát, mellyel városunk első 2 patikájának megalakulását követte. Emléket akartunk állítani gyógyszerészeinknek és egyúttal megismertetni fiatal

kollegáinkkal Marosvásárhely gyógyszerértési hálózatának fejlődését. Hiszük, hogy kevés város büszkélkedhetik olyan gazdag és szinte kimeríthetetlen patikáriusi múlttal, mint Marosvásárhely.

Az 1949-es államosítástól napjainkig működő gyógyszertárak történetét egy következő dolgozatban fogjuk ismertetni.

Irodalom

1. *Orient Gyula*: Az erdélyi és bánati gyógyszerészet története, Kolozsvár, 1926;
2. *Spielmann J., Lázár-Szini Karola, Orbán J.*: Adatok a marosvásárhelyi gyógyszertárak történetéhez I.-IV.: Orvosi szemle 1969, 15, 366-369; 1972, 18, 479-486; 1973, 19, 167-174; 1976, 22, 77-80;

3. *Toducz E.*: Adalékok Marosvásárhely egészségügyi történetéhez a XIX. század II-ik feléből. Államvizsga dolgozat, OGYI, Marosvásárhely, 1977;

4. XXX Almanahul oraşului municipal Târgu-Mureş. T.v.h. joggal felhatalmazott város Almanachja, anul I.-évf. red.: Julius Ghila, Francisk Parizek, Târgu-Mureş, 1924;

5. XXX Almanachul Farmaceutic—Gyógyszerészek Zsebnaptára—Pharmazeutischer Almanach II. évf. 1922, szerk.: Moltórisz Pál és Nagy Jenő;

6. XXX Almanachul farmaciştilor din România - Romániai Gyógyszerészek Zsebnaptára II, III évf., szerk.: Nagy Samu, Cluj-Kolozsvár, 1924, 1926, 1927;

7. XXX Gyógyszerészek zsebnaptára, 1902. 31. évf.; 1917. 46. évf.; 1941. 69. évf.; 1942. 70. évf.

8. XXX Gyógyszerészeti Almanach 1942. és 1943. évre. A Gyógyszerész Szemle kiadása. Összeállította Szász Tihamér, Budapest, 1942, 1943.

9. XXX Gyógyszerészek Évkönyve 1941. 20. évf.; 1942. 21. évf.

DATA ON THE TG.-MUREŞ CHEMIST'S SHOPS, BEGINNING FROM THEIR FOUNDATION UNTIL 1949

A. Hajdu, Mária Péter H.

This work relates about the foundation of the Tg.-Mureş chemist's shops, their owners, their renters and the relations between them.

The first apothecary was built in 1760, the second in 1792. Professor J. Spielmann and his collaborators found a rich documentation about the circumstances of the foundation and the owners of these chemist's shops.

In this work we follow up the second chemist's shop's history from 1900 till 1949, the year of nationalization.

Before 1900 two more chemist's shops were founded, five more in the period of 1916-1922, and another five before 1949, the year of nationalization.

Sosit la redacţie: 5.07.1996